
Lligams de la cultura catalana a Veneçuela

Autor:

Data de publicació: 10-01-2019

Comunicació al 15è Simposi d'Arenys de Munt de l'Elba Sequera, veneçolana. La comunicant hi constata algunes sorprenents semblances lingüístiques i folclòriques entre la cultura dels Països Catalans i la de Veneçuela.

Introducció

Sóc de Valencia, Veneçuela, i fa 14 anys que visc a Catalunya. Abans d'arribar-hi per fer els meus estudis de Doctorat a la Universitat de Barcelona, ja havia començat a assabentar-me que a Espanya no només s'hi parlava en "espanyol" i en "gallego", sinó també que s'hi parlava en euscara, bable, "xarra" i en català. En mirar les webs on s'oferia el Doctorat, havia vist que no era tan difícil d'entendre el català; a més, ja m'havien dit que no era una condició necessària tenir el nivell B de català per a fer els estudis. Però per respecte i amb el desig d'integrar-me i gaudir al màxim de la cultura del país que m'aportava l'oportunitat de viure i estudiar, tenia claríssim que volia aprendre a llegir, parlar i escriure en català. La meva sorpresa és que, a mesura que anava estudiant el nou idioma, aprenia paraules i expressions que jo ja feia servir, o que el meu pare, que era pagès, feia servir i que creia que era part de l'argot de gent gran, de pagesos, o que eren paraules i expressions que venien dels indígenes. En escoltar les conferències de Francesc Jutglar sobre la catalanitat d'alguns noms d'animals a Llatinoamèrica, vaig confirmar algunes de les meves observacions i, durant la preparació d'aquesta exposició, també he pogut constatar que no només hi ha paraules i expressions gairebé calcades, sinó també que alguns balls populars del meu país són semblants als dels Països Catalans. L'objectiu d'aquesta presentació és apuntar elements que demostrin la influència de la cultura catalana en paraules, expressions, balls i personatges de Veneçuela.

Desenvolupament

Començo per dir que el meu primer cognom és Sequera. Ja la paraula "sequera" és catalana, però oficialment prové del portuguès Sequeira. La meua terra natal es diu Valencia, que és la capital de l'Estat de Carabobo, situat al nord del país i té sortida al Mar Carib. Suposadament el nom de Valencia ve de "Valencia de Don Juan", un poble ubicat al costat del riu Esla a Castilla i León. Així mateix, a la meua terra hi ha un llac amb el mateix nom, el segon més important del país i té uns paisatges que em fan recordar l'Albufera de Valencia. Encara més, en el meu país també tenim, cap a l'orient, Barcelona, una de les set ciutats més importants de la República i que fa frontera amb l'Estat de Sucre. Cristòfor Colom va arribar, justament en el seu tercer viatge, a Veneçuela per la zona de l'orient. Per la seva situació, clima i riquesa privilegiada, Veneçuela ha sigut durant segles un país que ha rebut immigrants. Hi conviuen diverses nacionalitats: hi destaquen castellans, gallecs, catalans, bascos, italians, portuguesos, libanesos, xinesos, colombians, etc. I sobretot hi predomina el mestissatge entre races indígenes, europees i africanes. Com a conseqüència de la barreja, hi ha molta riquesa i varietat en la llengua, gastronomia, música, etc.

Centrant-nos en el tema llengua

Entre aquesta influència, vull destacar la presència catalana en el castellà del meu país. La presència catalana hi sembla amagada, perquè almenys jo, en el meu país, mai no hi havia sentit parlar de Catalunya, encara que sí de Barcelona. Respecte a això, heus aquí algunes observacions:

1. Fem servir algunes paraules que són catalanes com:

2. A Veneçuela “seseamos”. No fem servir mai el so “z” dels castellans: diem “sapato”, “lus”, “Venesuela”, etc.

3. En parlar, no fem diferencia entre la “B” alta i la “V” baixa. Nosaltres pronunciem igual bolivariano i volador.

4. A Veneçuela es fan servir algunes expressions “del català ben parlat”.

Nosaltres no diem mimar com els castellans. Nosaltres diem consentir.
La niña menor está muy consentida

Nosaltres no diem: Los militares se han hecho con el poder.
Nosaltres diem: Los militares han conseguido el poder

5. Fem servir algunes frases fetes que resulta que estan literalment traduïdes del català com:

Bufar i fer ampolles
Picar l'ullet

Es más fácil que soplar y hacer botellas
Ese muchacho me gusta y le he picado el ojo
a ver si me hace caso

Sobre els balls i altres manifestacions populars

Com a conseqüència d'aquesta revisió, també he observat que algunes danses dels Països Catalans tenen semblances amb algunes danses veneçolanes. Moltes vegades, el seu origen generalment s'atribueix als indígenes o influència espanyola com per exemple:

El Ball de les Cintes amb el Sebucán

Els Bastoners amb el Tamunangue

Els Cercolets amb la Zaragoza (de fet, ja el mateix nom Zaragoza dona pistes)

El Ball del Burro Savi, el Ball del Cavallet amb la Burriquita (i això és curiós, perquè l'origen d'aquest ball s'atribueix a los bailes de vaquiñas y de caballitos, que no tenen res a veure amb el baile de la Burriquita ... O almenys jo no hi trobo semblances).

Els balls dels Nans amb el Baile de los Enanos.

Això ha estat una petita pinzellada que en principi no pensava abordar, però al final he cregut que valia la pena posar-la sobre la taula, a veure si algú vol aprofundir en aquesta qüestió.

Conclusió:

L'objectiu d'aquesta presentació ha estat mostrar elements que donen indicis que la cultura catalana està present en paraules i frases del castellà que es parla a Veneçuela. I fins i tot, sembla que també ho està en algunes manifestacions del folcklore veneçolà. I encara falta veure d'altres aspectes: gastronomia, noms d'ocells i d'altres animals, de plantes, de ciutats, d'esglésies, de sants i santes...

En el meu recorregut d'aquesta revisió, ha sigut interessant no només constatar això, sinó també que la presència catalana sembla que s'ha amagat. No sé si intencionadament. I és que quan vaig mirar els diccionaris tant en paper com en suport digital, ah casualitat!: les paraules o vénen del llenguatge indígena o del llatí o del francès o del portuguès... Mai del català. Tampoc els balls. Pel que fa a aquests, a escola sempre ens han explicat que són fruit del mestissatge entre la cultura africana, l'ameríndia i l'espanyola. Espanyola, sí, però... ¿a què es refereixen quan diuen "espanyola"? Deixo elements perquè algú amb més recursos, més temps i més coneixements pugui aprofundir en la influència de la cultura catalana en la cultura de Veneçuela i d'Amèrica en general.

En aquest sentit, es podrien plantejar preguntes com les següents:

Per què els llatinoamericans no pronuncien la z com fan els castellans?

Quines paraules són originàries del català i si aquest origen és recent o fruit d'exploradors, biòlegs o des de la conquesta?

Quin ha estat el procés de desenvolupament dels balls i de distintes manifestacions folclòriques a Amèrica i quin paper van jugar la influència de les manifestacions els països catalans?

Elba Cristina Sequera Guerra

Barcelona, 19 de febrer del 2016